

PRAKSISOVERSIGT · PANTERET

Praksisoversigt over håndpant – rådighedsberøvelse, sikringsakt og realisation

Fra effektiv rådighedsberøvelse til tvangsauktion efter retsplejelovens § 538 a

Version 2 Opdateret 5. sep. 2026 31 afgørelser · 1997-2024

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Håndpant er den possessoriske sikkerhedsret i løsøre, værdipapirer og omsætningsgældsbreve, hvor sikringsakten består i effektiv rådighedsberøvelse af pantsætter – modsætningen til det tinglyste underpant. Retsgrundlaget er delt: selve rådighedsberøvelseskravet er en ulovreguleret retsgrundsætning, mens gældsbrevslovens § 22 lovfæster kravet for omsætningsgældsbreve, og retsplejelovens § 538 a regulerer realisationen. Praksis fra Højesteret, Sø- og Handelsretten, EU-Domstolen og Det finansielle ankenævn viser et gennemgående mønster: sikkerheden står og falder med, om pantsætter reelt er afskåret rådigheden, og panthaverens processuelle fortrin – fyldestgørelse uden fogedrettens medvirken og separatiststilling i konkurs – modsvares af et ufravigeligt varselskrav og en skarp omstødel sesrisiko, når sikringsakten kommer for sent.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Håndpantets sikringsakt er effektiv rådighedsberøvelse af pantsætter; symbolsk eller proforma besiddelse er ikke tilstrækkelig over for pantsætters kreditorer.
- 02** Bevarer pantsætter rådigheden over det pantsatte, stiller retspraksis krav om meget strenge kontrolforanstaltninger fra panthaverens side, og bevisbyrden for at kontrollen faktisk er udøvet, påhviler panthaveren.
- 03** Pantsætning af et omsætningsgældsbrev har efter gældsbrevslovens § 22 ingen gyldighed mod overdragerens kreditorer, medmindre erhververen har fået gældsbrevet i hænde.
- 04** Simple fordringer sikres ikke ved rådighedsberøvelse, men ved denuntiation efter gældsbrevslovens § 31 – og fordringer kan slet ikke underpantes ved tinglysning af pantebrev.
- 05** Ved håndpant kan panthaveren beslutte tvangsauktion uden fogedrettens medvirken; forudgående udlæg til forauktionering er ikke nødvendigt.
- 06** Varselskravet i retsplejelovens § 538 a, stk. 2 – anbefalet brev med en uges frist – kan ikke fraviges ved aftale, og afkald er udtrykkeligt ugyldigt; kun nødvendigheden af omgående salg for at undgå tab kan begrunde fravigelse.

- 07** Noterede finansielle instrumenter skal sælges gennem et fondsmæglerselskab og ikke på tvangsauktion, jf. § 538 a, stk. 1, 2. pkt.
-
- 08** Pantsatte fordringer kan inddrives af panthaveren efterhånden som de forfalder, og reglen gælder tilsvarende for virksomhedspant i fordringer og fordringspant.
-
- 09** Håndpanthaverens adgang til fyldestgørelse berøres hverken af pantsætters konkurs eller af rekonstruktionsbehandling, men betalingsopfordring skal tillige rettes til boet, og boet kan lade pantet vurdere.
-
- 10** Pant, der ikke er tilsagt ved gældens stiftelse eller ikke sikret uden unødigt ophold derefter, kan omstødes, hvis sikringsakten er foretaget senere end tre måneder før fristdagen.
-
- 11** Likviditetsmangel hos skyldneren kan ikke retfærdiggøre et ophold i sikkerhedsstillelsen; forsinkelser på 3-4 dage er ikke "uden unødigt ophold".
-
- 12** Løbende sikkerhedsstillelse for samtidig stiftet gæld er ikke pant for gammel gæld og kan derfor ikke omstødes efter konkurslovens § 70.
-
- 13** En ældre panteret i løsøre går forud for en senere stiftet aftalemæssig tilbageholdsret i samme genstand.
-
- 14** Ved overdragelse af en tinglyst underpanteret i løsøre er tinglysning den nødvendige sikringsakt – også ved virksomhedsoverdragelse af en bank – og manglende tinglysning medfører ekstinktion over for pantsætters konkursbo.
-
- 15** For finansiell sikkerhedsstillelse efter kapitalmarkedslovens kapitel 36 kan der aftales straksrealisation uden forudgående meddelelse og uden særlig fremgangsmåde, men realisationen skal ske på forretningsmæssigt rimelige vilkår.
-
- 16** EU-Domstolen kræver også ved pant i kontantindestående, at sikkerhedshaveren har opnået rådighed eller kontrol, dvs. at kontohaveren faktisk er hindret i frit at råde over midlerne.
-
- 17** Manglende individualisering af det pantsatte har kun betydning i forhold til pantsætters kreditorer, ikke i det interne forhold mellem pantsætter og panthaver.
-
- 18** En standardmæssig alskyldsklausul udvider ikke uden videre et tredjemandspant til også at omfatte debtors kautionsforpligtelser for tredjemandsselskaber.
-

§ 1 Rådighedsberøvelsen som håndpantets gyldigheds- og sikringsakt

Håndpanteretten hviler ikke på en samlet lovregulering, men på en ulovreguleret retsgrundsætning, hvorefter panteretten kun får virkning over for pantsætters kreditorer, hvis pantsætter reelt er afskåret rådigheden over det pantsatte. Arbejdsgruppen bag [betænkning nr. 1421/2002, s. 166](#) formulerer forudsætningen præcist, når den beskriver, hvad der er karakteristisk for de aktiver, som retsplejelovens realisationsregel for håndpant sigter på:

Karakteristisk for disse tilfælde er navnlig, at der er tale om tvangsrealisation af aktiver, som skyldnerne ikke længere råder over, idet pantets etablering var ensbetydende med, at pantet kom uden for pantsætters rådighedssfære.

Det er netop dette krav, praksis håndhæver strengt. I **P-8-06** havde to långivere fået "transport" i et software-selskabs fremtidige royaltybetalinger, men det var udtrykkeligt aftalt – og meddelt udgiverne – at selskabet fortsat med frigørende virkning kunne oppebære royalties, indtil panthaverne fremsatte skriftligt påkrav. Sø- og Handelsretten lagde til grund, at der "således ikke [var] sket den sædvanlige rådighedsberøvelse, som normalt er forudsætningen for opretholdelse af panteret", og opstillede den skærpede standard, der gælder, når rådigheden bevares:

Efter bevisførelsen, herunder de afgivne forklaringer, finder skifteretten det ikke godtgjort, at panthaverne har ført en sådan kontrol med pantet, herunder med royaltybetalingerne, at deres panteret kan betragtes som værende opretholdt.

Dommen illustrerer to ting. For det første er kontrolkravet en reel og selvstændig betingelse – det er ikke nok, at panthaverne som i sagen påberåbte sig "tæt kontakt med selskabets ledelse" eller en aftalt revisoradgang. For det andet er bevisbyrden panthaverens: boet skulle ikke påvise manglende kontrol, panthaverne skulle godtgøre, at kontrollen faktisk var udøvet. Resultatet blev, at panthaverne alene fik simple krav i boet efter [konkurslovens § 97](#).

Sondringen mellem panteret og andre fortrinsstillinger holdes tilsvarende skarp. Erhvervsankenævnet fastslog i **97-55.641**, at en fast etableret modregningsadgang ikke kan sidestilles med pantsætning: adgangen til modregning giver ganske vist modregneren et fortrin frem for de almindelige kreditorer, men den yder ikke den beskyttelse mod tredjemands krav – f.eks. udlæg i tilgodehavendet – som en egentlig sikkerhedsstillelse indebærer.

LOV	Gældsbrevsloven § 31, stk. 1	Konkursloven § 97	
PRAKSIS	Sø- og Handelsretten · Gyldigheden af pantesikkerhed i royaltybetalinger uden effektiv rådighedsberøvelse		25.04.2007
	Erhvervsankenævnet · Modregningsadgang sidestilles ikke med pantsætning ved kapitaldækningsberegning for pengeinstitutter		29.09.1997

§ 2 Håndpant i gældsbreve og fordringer – gældsbrevslovens § 22 og grænsen til denuntiation

For omsætningsgældsbreve er rådighedsberøvelseskravet lovfæstet. Efter [gældsbrevsloven § 22](#) har "[p]antsætning af et omsætningsgældsbrev og anden overdragelse til sikkerhed ... ikke gyldighed mod overdragerens kreditorer, medmindre erhververen har fået gældsbrevet i hænde". Bestemmelsen var en af de nyskabelser, kommissionen bag gældsbrevsloven selv fremhævede. Af de almindelige bemærkninger til lovdkastet fremgår, at udkastet ud over kodifikation indeholdt "adskillige Regler, der – til Dels paa væsentlige

Punkter – ændrer den nuværende Retstilstand", og at netop "§§ 22 og 31 (Gyldigheden af Pantsætning m. v. overfor Overdragerens Kreditorer)" hørte til disse. I bemærkningerne til § 22 beskrives den hidtidige retstilstand og begrundelsen for skiftet:

For at en Transport af en Fordring skal have Gyldighed overfor Overdragerens Kreditorer, kræves der efter nugældende Ret – bortset fra Transport til Sikkerhed, jfr. nedenfor – intet udover den blotte Aftale om Overdragelsen. [...] Iøvrigt anvender Forretningslivet allerede nu kun sjældent Paategning paa Gældsbreve om Pantsætning, hvorfor Ændringen formentlig ikke vil volde Vanskelighed i Praksis.

Kilden er lovudkastet med bemærkninger i [Folketingstidende 1937-38, tillæg A, s. 1346](#).

For **simple** fordringer er sikringsakten derimod ikke besiddelse, men denuntiation: efter [gældsbrevsloven § 31, stk. 1](#) har overdragelse til eje eller pant ikke gyldighed mod overdragerens kreditorer, medmindre skyldneren har fået underretning. Kun hvor gældsbrevets særlige beskaffenhed medfører, at skyldneren ikke frigøres ved betaling til andre end ihændehaveren, vender reglen tilbage til besiddelseskravet, jf. [§ 31, stk. 4](#). Den mellemvej, som **P-8-06** repræsenterede – formel denuntiation kombineret med fortsat råderet hos pantsætteren – er netop dér, hvor kontrolkravet bliver afgørende.

Underpant er ikke et alternativ på fordringsområdet. Efter [tinglysningsloven § 47, stk. 10](#) kan omsætningspapirer, simple gældsbreve og andre fordringer ikke pantsættes ved tinglysning af pantebrev efter tinglysningslovens regler. Betænkning nr. 1421/2002 henviser til den tilsvarende dagældende regel og konstaterer samtidig, at pant i simple fordringer – selv om det "strengt taget ikke har form af håndpantsætning" – alligevel omfattes af realisationsreglen i retsplejelovens § 538 a.

Højesteret har i **BS-503/2006-HJR** vist, hvor lidt der formelt kræves af denuntiationen, når den blot er utvetydig og rettidig. En flyleasingaftale indeholdt en rammeaftale om, at leasingtageren måned for måned skulle overdrage nærmere angivne fremtidige flyruteindtægter til udlejeren som sikkerhed for de kommende lejebetalinger. Meddelelsen skete ved en påtegning på de fakturaer, der blev sendt til fragtdebitor ("amount has been assigned to Part A"). Højesteret fandt, at disse meddelelser "må anses for behørig denuntiation og for sket praktisk taget samtidig med og i hvert fald uden unødigt ophold efter den løbende stiftelse" af lejekravene, og at der derfor ikke var grundlag for omstødelse.

LOV

[Gældsbrevsloven § 22](#)
[Gældsbrevsloven § 31, stk. 1, 4](#)
[Retsplejeloven § 538a, stk. 1](#)
[Tinglysningsloven § 47, stk. 10](#)

PRAKSIS

Højesteret · Sag om omstødelse af betalinger efter Konkursloven § 70

20.05.2008

Sø- og Handelsretten · Gyldigheden af pantesikkerhed i royaltymbetalinger uden effektiv rådgighedsberøvelse

25.04.2007

Håndpant i værdipapirdepoter, kontantindeståender og tredjemandsdeponering

§ 3

I bankpraksis etableres håndpant typisk ved, at værdipapirer overføres til et sikkerhedsdepot, eller ved at indeståendet på en konto pantsættes med den virkning, at kunden afskæres dispositionsretten. Det er netop rådighedsafskæringen – ikke aftalens betegnelse – der bærer sikkerheden.

I **371/2010** havde en kunde den 16. februar 2007 underskrevet en håndpantsætningserklæring, hvorved et depot med 4.000 GN Store Nord-aktier blev stillet til sikkerhed for hans engagement. Vilkaerne gav banken

adgang til at udøve alle pantsætterens rettigheder over det pantsatte og til at realisere "med en uges varsel, eller straks hvis det var nødvendigt for at begrænse tab" – en direkte kontraktuel afspejling af retsplejelovens § 538 a, stk. 2. Kunden gjorde netop gældende, at placeringen i sikkerhedsdepot "reelt fratog ham dispositionsretten", hvilket banken ikke bestred; tvisten angik derimod en påstået salgsordre og blev afvist af Det finansielle ankenævn, fordi afgørelsen krævede parts- og vidneforklaringer.

Ved pantsætning af kontantindeståender er sondringen mellem pant og modregning central. I **219/2015** havde en kunde underskrevet en håndpanterklæring omfattende "det til enhver tid indestående" på en bestemt konto til sikkerhed for enhver forpligtelse. Da banken senere hævdede 246.359 kr. til dækning af en kautionsforpligtelse, gjorde banken gældende, at der ikke var tale om modregning, men om "realisation af et deponeret indestående til sikkerhed for klagerens forpligtelser". Ankenævnet nåede frem til, at dispositionen under alle omstændigheder var berettiget som modregning, og fandt det derfor unødvendigt at tage stilling til pantsætningserklæringen – en typisk situation, hvor banken har to selvstændige hjemler at støtte sig på.

Indsigelsen om manglende individualisering ved pant i en variabel kontosaldo blev behandlet direkte i **105/2007**, hvor et samlet ankenævn fastslog:

Det er uden betydning for klagerens forpligtelse som håndpantsætter, at håndpantsætningen muligt ikke er tilstrækkeligt individualiseret, idet dette spørgsmål alene har betydning i tilfælde af retsforfølgning fra klagerens kreditorer.

Udsagnet indfanger håndpantets dobbelte karakter: individualisering og rådighedsberøvelse er sikringsakts- og kreditorbeskyttelsesspørgsmål, ikke gyldighedsbetingelser i det interne forhold mellem pantsætter og panthaver.

EU-Domstolen har i **C-156/15** (Private Equity Insurance Group mod Swedbank) sat den samme betingelse på EU-retlig formel for pant i kontantmidler omfattet af direktivet om finansiell sikkerhedsstillelse. Domstolen fastslog, at direktivet også omfatter midler på en almindelig anfordringskonto, men at sikkerhedshaverens realisationsret er betinget af, at sikkerheden faktisk er "etableret": sikkerhedshaveren skal have opnået rådighed eller kontrol over midlerne, hvilket i praksis betyder, at sikkerhedsstilleren skal have været **hindret adgang til frit at råde over midlerne**. Da kontohaveren i hovedsagen ikke var afskåret rådigheden, faldt sikkerhedsstillelsen uden for direktivets beskyttelse.

Tredjemandsdeponering er den tredje praktiske variant. Justitsministeriets retningslinjer om håndpantsætning af ejerpantebrev til sikkerhed for bødeafvikling illustrerer, hvad der kræves ved sekundær pantsætning, jf. [vejledning om benådning, udsættelse, eftergivelse og henstand m.v., bilag 12](#): meddelelsen om den sekundære pantsætning skal fremsendes anbefalet til forpanthaveren, der anmodes om at notere pantsætningen og bekræfte "sin indforståelse med ikke at udlevere pantebrevet til debitor" uden myndighedens tilladelse. Kernen er, at den tredjemand, der besidder pantet, forpligtes til at respektere pantet – ellers er rådighedsberøvelsen ikke effektiv.

LOV	Lov om kapitalmarkeder § 197, stk. 1	Retsplejeloven § 538a, stk. 2	
PRAKSIS	EU-Domstolen · Fortolkning af EU-direktiv om finansiell sikkerhedsstillelse: Krav om rådighedsberøvelse for pantsatte kontomidler under insolvens		09.11.2016
	Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod pengeinstituts modregning i indestående og indbetaling til dækning af kautionsforpligtelse		23.08.2016
	Det finansielle ankenævn · Erstatningsansvar ved håndpantsætning af værdipapirdepot og påstået manglende eksekvering af salgsordre		21.11.2011

Realisation efter retsplejelovens § 538 a – tvangsauktion uden fogedrettens medvirken

§ 4

Håndpanthaverens processuelle fortrin ligger i [retsplejeloven § 538 a](#). Efter [stk. 1](#) kan panthaveren – når et krav sikret ved håndpant ikke fyldestgøres rettidigt – "lade pantet bortsælge ved tvangsauktion", mens finansielle instrumenter med kurs på et dansk eller udenlandsk reguleret marked derimod skal sælges gennem et fondsmæglerselskab. Kontrasten til underpant er skarp, som det fremgår af [betænkning nr. 1421/2002, s. 166](#):

Hvor en panthaver har underpant i fast ejendom eller løsøre, kræver afholdelse af tvangsauktion over aktivet, at fogedretten har foretaget udlæg til forauktionering, jf. retsplejeloven § 538. Ved håndpant kan panthaveren derimod uden fogedrettens medvirken beslutte, at det pantsatte skal forsøges afhændet på tvangsauktion, jf. retsplejelovens § 538 a [...] Ved håndpant er forudgående udlæg til forauktionering således ikke nødvendig.

Dette skal ses i sammenhæng med [retsplejeloven § 538, stk. 1](#), hvorefter det er udlægget til forauktionering, der giver retten til at sætte det udlagte til offentlig auktion.

[§ 538 a, stk. 3](#) fastsætter en særskilt fyldestgørelsesmåde for fordringspant: "Pantsatte fordringer kan inddrives af panthaveren, efterhånden som de forfalder." Straffeafdelingens sædvanlige auktionsvej er altså unødvendig – den sædvanlige inddrivelsesmetode er, som Konkursrådets udvalg formulerede det i [betænkning nr. 1459/2005 om virksomhedspant](#), at fordringens skyldner betaler direkte til panthaveren.

Bestemmelsens ordlyd afspejler tre lag af senere lovændringer, som alle er dokumenteret i lovhistorikken:

År	Ændring	Indhold
2005	Virksomhedspantloven	Nyt stk. 4 indsat, så virksomhedspant i fordringer og fordringspant får samme adgang til fyldestgørelse som håndpant
2007	MiFID-gennemførelsen	"Fondsbørser" og "autoriserede markedspladser" erstattes af fællesbetegnelsen "regulerede markeder" (ikrafttræden 1. november 2007)
2017	MiFID II-gennemførelsen	"Værdipapirer" og "værdipapirhandler" ændres til "finansielle instrumenter" og "fondsmæglerselskab" (ikrafttræden 3. januar 2018)

Om 2007-ændringen anfører forarbejderne udtrykkeligt, at der er tale om konsekvensændringer, og at det som følge af ophævelsen af sondringen mellem fondsbørser og autoriserede markedspladser "foreslås, at salg af værdipapirer fremover sker på det regulerede marked, hvor de pågældende værdipapirer har kurs".

Udvidelsen i 2005 var netop begrundet i tvivl om, hvorvidt § 538 a rakte videre end håndpant. Udvalget bag virksomhedspantsbetænkningen konstaterede, at det var "tvivlsomt, om disse regler i retsplejelovens § 538 a vil finde anvendelse på en ordning med virksomhedspant, da reglerne gælder for håndpant, herunder håndpant i fordringer", og foreslog derfor bestemmelsen ændret. Resultatet er den nuværende [§ 538 a, stk. 4](#), der henviser til [tinglysningsloven § 47 c, stk. 3, nr. 1](#) og [§ 47 d](#).

At realisationen skal ske forsvarligt, følger af almindelige panteretlige grundsætninger og af det ansvar, pantaveren pådrager sig ved forsømmelig håndtering. Det finansielle ankenævn afviste i **457/2012** en indsigelse om, at pantsatte både og scootere var solgt under markedspris, fordi det ikke var godtgjort, og nåede tilsvarende resultat i **366/2018** om realisation af aktier, ejendomme og malerier – men i begge sager var prøvelsen reel, og bevisbyrden for tab lå hos pantsætteren. Illustrativt for pantaverens modsatrettede handlepligt er **P-9-04**, hvor et konkursbo tilbageholdt aktier under en tvist om ejendomsretten og blev erstatningsansvarligt, fordi det havde "tilsidesat sin handlepligt til at sikre aktiernes værdi", da kurserne steg voldsomt.

LOV

Retsplejelovent § 538a, stk. 1-4

Retsplejelovent § 538, stk. 1

Tinglysningslovent § 47c, stk. 3

Tinglysningslovent § 47d

PRAKSIS	Sø- og Handelsretten · Erstatningsansvar for konkursbo ved manglende udlevering af aktier og efterfølgende kurstab	08.03.2006
	Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod gældsopgørelse, realisation af aktiver og gebyr for sagsindsigt efter konkurs og værgemål	06.02.2020
	Det finansielle ankenævn · Sag mod Vestfyns Bank om gældsopgørelse, realisation af pantsikkerheder og ugyldig værnetingsaftale	04.10.2013

§ 5 Varselskravet i § 538 a, stk. 2, og forbuddet mod aftalt fravigelse

Modstykket til pantaverens adgang til at realisere uden fogedrettens medvirken er et ufravigeligt varsel.

[Retsplejelovent § 538 a, stk. 2](#) bestemmer:

Inden pantaveren tager skridt til fyldestgørelse, skal han, medmindre pantsætterens bopæl er ham ubekendt, med en uges varsel ved anbefalet brev opfordre denne til at opfylde kravet, medmindre omgående salg er nødvendigt for at undgå eller begrænse et tab. Afkald på sådan opfordring er ikke gyldigt.

Tre elementer bør fremhæves. For det **første** er formkravet – anbefalet brev – og fristen på en uge lovbestemt og ikke overladt til parternes aftale. For det **andet** er den eneste materielle undtagelse, at omgående salg er nødvendigt for at undgå eller begrænse et tab; undtagelsen er reelt kursrisiko-betinget og kan ikke bruges som generel omgåelse. For det **tredje** afskærer sidste punktum udtrykkeligt forhåndsafkald – bestemmelsen er dermed en af de få præceptive regler i det ellers aftalebaserede håndpantforhold og indebærer samtidig, at aftaler om en anden realisationsfremgangsmåde eller om, at pantet uden videre tilfalder pantaveren ved misligholdelse (lex commissoria), ikke kan tilsidesætte den lovbestemte procedure.

Standardvilkårene i pengeinstitutternes håndpant sætningserklæringer er formuleret i direkte tilslutning hertil. I **371/2010** gengives bankens vilkår således, at realisation kunne ske "med en uges varsel, eller straks hvis det var nødvendigt for at begrænse tab" – altså en ordret gengivelse af lovens struktur.

Et sidespor med praktisk betydning er, at pantaveren ved samtidig konkurs også skal rette betalingsopfordringen til boet, jf. [konkurslovent § 91, stk. 2](#), hvorefter "[b]etalingsopfordring og andre meddelelser rettes tillige til boet", og boet er berettiget til at lade pantet vurdere. Varselsreglen dublerer sig altså i insolvenssituationen.

Når håndpantet realiseres, indgår kun overskuddet i pantsætterens formue. Det er også skatte- og boretligt fastholdt: efter [cirkulære om værdiansættelsen af aktiver og passiver i dødsboer m.m., pkt. 28](#) skal boet "kun indtægtsføre det overskud, der fremkommer, efter at sælgeren er fyldestgjort" ved realisation af løsøre, som

afdøde havde håndpantset; realiseres genstanden ikke, medtages den til fuld handelsværdi med hæftelsen under passiverne.

LOV

[Konkursloven § 91, stk. 2](#)[Retsplejeloven § 538a, stk. 2](#)

PRAKSIS

Det finansielle ankenævn · Erstatningsansvar ved håndpantsettning af værdipapirdepot og påstået manglende eksekvering af salgsordre

21.11.2011

§ 6 Separatiststilling i konkurs, rekonstruktion og gældssanering

Håndpanthaverens stærkeste retsvirkning er, at insolvensbehandling ikke afskærer fyldestgørelsen.

[Konkursloven § 91, stk. 1](#) fastslår kort og godt, at "[a]dgangen til fyldestgørelse af krav, der er sikret ved håndpant eller anden tilsvarende sikkerhedsret, [ikke] berøres ... af pantsætters konkurs". Reglen suppleres af [§ 91, stk. 3](#), der udstrækker den til virksomhedspant i fordringer og fordringspant – en udvidelse, som udvalget bag **betænkning nr. 1459/2005** foreslog netop med den begrundelse, at en virksomhedspanthaver "på samme måde bør have muligheden for at fyldestgøre sig i de pantsatte fordringer som separatist under konkurs".

Tilsvarende gælder under rekonstruktion. [Konkursloven § 12 c, stk. 1](#) opstiller en række begrænsninger i adgangen til at søge fyldestgørelse, men [stk. 4](#) undtager udtrykkeligt håndpantet:

Adgangen til fyldestgørelse af krav, der er sikret ved håndpant eller anden tilsvarende sikkerhedsret eller ved virksomhedspant i fordringer [...] eller fordringspant [...] berøres ikke af rekonstruktionsbehandlingen.

Håndpanthaveren er dermed hverken bundet af rekonstruktionens fyldestgørelsesforbud eller af den betalingsordning for løbende pantydelse, der efter [§ 12 c, stk. 5](#) gælder for andre panthavere.

Separatiststillingen forudsætter dog, at man rammer den rigtige processuelle vej. I **P-15-17** blev en fordringsprøvelsessag afvist, fordi indsigelsen mod kurators indstilling om at godkende en banks krav på ca. 3,7 mio. kr. som separatistkrav efter [konkursloven § 82](#) ikke var formuleret som en påstand rettet mod indstillingen, jf. [§ 133](#). Materielt er § 82's regel om, at "[h]vad der tilhører tredjemand eller af andre grunde ikke kan inddrages i konkursmassen, udleveres til den berettigede", i øvrigt kun grundlaget for den egentlige separatistret – ikke for panthaverens fortrinsstilling, der følger af § 91.

Også gældssanering lader tredjemandspantet stå. I **9902016/1999** nægtede et realkreditinstitut at udlevere et ejerpantebrev, som klageren havde stillet i sin ejendom til sikkerhed for ægtefællens gæld, efter at ægtefællen havde fået gældssanering. Ankenævnet fastholdt nægtelsen med henvisning til, at en gældssaneringskendelse ingen indflydelse har på fordringshaverens rettigheder mod tredjemand, der har stillet pant for skyldnerens gæld – en retsstilling, der i den gældende lov afspejles i [konkursloven § 226, stk. 3](#), hvorefter kendelsen "ingen indflydelse [har] på fordringshaveres rettigheder mod kautionister og andre, som hæfter tillige med skyldneren". Nævnet bemærkede desuden, at beviset for sikkerhedsstillelsen ikke svækkedes af, at der ikke var udfærdiget en formel håndpantsettningserklæring.

LOV

[Konkursloven § 12c, stk. 1, 4-5](#)[Konkursloven § 82](#)[Konkursloven § 91, stk. 1-3](#)[Konkursloven § 226, stk. 3](#)

PRAKSIS

Sø- og Handelsretten · Afvisning af fordringsprøvelsessag grundet forkert formulering af påstand om separatiststilling

18.07.2018

Det finansielle ankenævn · Klage over nægtet udlevering af ejerpantebrev stillet som sikkerhed for ægtefælles gæld efter gældssanering 08.12.1999

§ 7 Omstødelse – pant for gammel gæld og for sent foretaget sikringsakt

Håndpantets styrke gør det til et oplagt omstødelsesmål. [Konkursloven § 70, stk. 1](#) rammer to situationer: pant, der ikke er tilsagt fordringshaveren ved gældens stiftelse (pant for gammel gæld), og pant, hvor sikringsakten ikke er foretaget "uden unødigt ophold efter gældens stiftelse" – begge dele under forudsætning af, at sikringsakten er foretaget senere end tre måneder før fristdagen, henholdsvis to år ved nærtstående, jf. [§ 70, stk. 2](#).

Højesteret har afgrænset **negativt** i **BS-503/2006-HJR**. En rammeaftale forpligtede en flyoperatør til måned for måned at overdrage kommende flyruteindtægter som sikkerhed for de kommende lejebetalinger. Højesteret udtalte:

Denne løbende sikkerhedsstillelse skulle således ikke ske til dækning af gammel gæld, men til dækning af løbende, samtidig stiftet gæld i forholdet mellem Aviation Assistance og Part A.

Da denuntiationen tillige var sket praktisk taget samtidig med gældens stiftelse, var der intet grundlag for omstødelse efter § 70 – og heller ikke efter [§ 67](#) eller [§ 74](#).

Positivt har Højesteret i **BS-24860/2018-HJR** trukket grænsen for, hvad "uden unødigt ophold" tåler. Supplerende sikkerhedsstillelser (margin calls) blev efter aftalen krævet stillet inden for én hverdag, men blev betalt henholdsvis 3 og 4 dage efter påkravet, kort inden konkursen. Højesteret lagde afgørende vægt på årsagen til forsinkelsen: den skyldtes ikke praktiske hindringer eller systemforhold, men alene skyldnerens manglende likviditet.

Af de grunde, som landsretten har anført, tiltræder Højesteret, at de to sikkerheder, som Copenship stillede, ikke blev stillet uden unødigt ophold, og at betalingerne derfor er omstødelige efter konkurslovens § 70.

Højesteret afviste samtidig at forelægge spørgsmålet præjudicielt for EU-Domstolen og bemærkede, at direktivet om finansiell sikkerhedsstillelse tilsigter at beskytte ordinær markedspraksis, ikke likviditetskrisebetingede forsinkelser.

Omstødelsens **retsvirkninger** blev afklaret i **BS-136/2012-HJR**, hvor Højesterets flertal fastslog, at omstødelse af et fordringspant stillet for gammel gæld ikke blot bringer panteretten til ophør, men også forpligter panthaveren til at fralægge sig nettonedbringelsen af den pantsikrede gæld i omstødelsesperioden:

Omstødelse af et fordringspant for gammel gæld efter konkurslovens § 70, stk. 1, indebærer, at pant i udestående fordringer falder bort. Omstødelse indebærer endvidere efter vores opfattelse, at banken skal fralægge sig den nettonedbringelse af den pantsikrede gæld, som har fundet sted i omstødelsesperioden ved indfrielse af pantsikrede fordringer.

Det var uden betydning, at banken ikke havde tiltrådt pantet inden konkursen – et mindretal på to dommere ville netop have gjort tiltrædelsen afgørende for grænsen mellem § 67 (betaling) og § 70 (fyldestgørelse gennem pant). Landsrettens forudgående dom i samme sagskompleks, **BS-2996/2010-OLR**, viser den tilsvarende afvejning mellem nettometoden og spørgsmålet om reel kreditudvidelse.

Også § 72 og § 74 spiller ind. [Konkursloven § 72, stk. 2](#) rammer dispositioner efter fristdagen, medmindre de var nødvendige for virksomhedens bevarelse eller varetagelse af fordringshavernes fælles interesser – netop den

undtagelse, der frelst banken i **P-66-10**, hvor Capinordic Bank havde frigivet et ejerpantebrev mod i stedet at modtage håndpant i to gældsbreve. Sø- og Handelsretten frifandt banken, fordi begge sikkerheder var værdiløse på dispositionstidspunktet, og ombytningen var sagligt begrundet i kreditorernes fælles interesse i at redde selskabet.

LOV

Konkursloven § 67

Konkursloven § 70, stk. 1-2

Konkursloven § 72, stk. 1-2

Konkursloven § 74

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets dom om omstødelse af supplerende sikkerhedsstillelse i henhold til værdipapirhandelsloven	21.03.2019
	Højesteret · Omstødelse af fordringspant	21.03.2014
	Højesteret · Sag om omstødelse af betalinger efter Konkursloven § 70	20.05.2008
	Landsretten · Sag om omstødelighed af fordringspant	13.04.2012
	Sø- og Handelsretten · Omstødelsessag mod Capinordic Bank vedrørende ombytning af pantesikkerhed	31.10.2011

§ 8 Prioritetskonflikt, ekstinktion og forholdet til senere tilbageholdsret

Håndpant i omsætningsgældsbreve nyder samme ekstinktionsbeskyttelse som ejendomserhvervelse. Efter [gældsbrevsloven § 14, stk. 1](#) hindrer det ikke erhververens ret til et ihændeavgælds brev, der er overdraget "til eje eller pant" af den, der sad inde med det, og som erhververen har fået i hænde, at overdrageren manglede ret til at råde – medmindre erhververen vidste dette eller ikke udviste den agtpågivenhed, forholdene krævede. [§ 14, stk. 2](#) udstrækker beskyttelsen til andre omsætningsgældsbreve, når overdrageren er den, der efter § 13 formodes at have ret til at gøre fordringen gældende. Besiddelsen er altså ikke bare sikringsakt, men også legitimationsgrundlag.

I konflikten mellem en ældre panteret og en senere stiftet tilbageholdsret i samme løsøre har Højesteret prioriteret den ældre ret. **BS-15394/2018-HJR** angik en konkurrencehest, hvor Sydbank havde håndpant i et tinglyst ejerpantebrev i en ejendom, der omfattede hestebesætningen, herunder hingsten. Ejeren indgik i september 2010 en samarbejdsaftale med et ridecenter om opstaldning, træning og konkurrencedeltagelse, og efter ejerens konkurs i marts 2014 solgte ridecentret hesten og gjorde tilbageholdsret gældende i provenuet. Både byretten (2. juni 2017) og Vestre Landsret (7. november 2017) fandt mod ridecentret, og Højesteret afslog ridecentrets appel. Ridecentret kunne dermed ikke fortrænge den ældre panteret med sit tilgodehavende for opstaldning og træning.

Sondringen mellem håndpant og underpant er samtidig afgørende for, hvilken sikringsakt der skal iagttages ved **overdragelse** af sikkerheden. **P-23-13** er den skarpeste illustration: BankNordik overtog ved virksomhedsoverdragelse ca. 20.000 engagementer fra Amagerbanken, herunder et tinglyst løsørejerpantebrev på 6 mio. kr., men undlod at tinglyse overdragelsen i det digitale tinglysningssystem. Sø- og Handelsretten fastslog, at tinglysning var den nødvendige sikringsakt, jf. den dagældende [tinglysningsloven § 47, stk. 6](#), og afviste bankens argument om, at rådighedsberøvelsen over det fysiske pantebrev var tilstrækkelig:

Det fremgår hverken af tinglysningsloven, lov nr. 539 af 8. juni 2006 eller forarbejderne ... at sikringsakten ved underpanteret i løsøre ikke er tinglysning i forbindelse med en virksomhedsoverdragelse af en bank.

Panteretten blev ekstingveret over for pantsætters konkursbo, og banken sad tilbage med et simpelt krav. Dommen understreger, at når det underliggende pant i løsøret er et **underpant**, følger både etableringen

og overdragelsen tinglysningslovens regime – håndpantsetningen af selve ejerpantebrevet redder ikke sikkerheden i det underliggende aktiv.

En tilsvarende værdimæssig konsekvens af manglende sikringsakt ses i **12-0197394**, hvor Landsskatteretten ansatte kursen på et løsøre pantebrev til 20 og lagde syns- og skønsmændens vurdering til grund om, at pantebrevet – fordi det hverken var tinglyst eller pantet noteret – "måtte betragtes som et simpelt gælds brev uden værdifast sikkerhedsstillelse". Havde pantebrevet haft tinglyst 1. prioritets panteret og notering af underpant, ville kursen efter skønsmændene have været 60.

LOV	Gældsloven § 14, stk. 1-2	Tinglysningsloven § 37	Tinglysningsloven § 47, stk. 1-2
PRAKSIS	Højesteret · Prioritering af ældre panteret over senere stiftet tilbageholdsret vedrørende opstaldning og træning af hest 12.02.2019 Sø- og Handelsretten · Manglende tinglysning af løsørejerpantebrev ved bankovertagelse medførte tab af sikkerhed over for konkursbo 11.04.2014 Landsskatteretten · Kursfastsættelse af pantebrev ved salg af blomsterbutik efter debtors konkurs 11.03.2014		

§ 9 Specialregimet for finansiel sikkerhedsstillelse – kapitalmarkedslovens kapitel 36

For finansielle instrumenter og kontante indskud fraviger kapitalmarkedslovens kapitel 36 de almindelige håndpantregler. Reglerne gennemfører EU-direktivet om aftaler om finansiel sikkerhedsstillelse og bygger på tre bærende afvigelser: aftalt sikringsakt, straksrealisation og udvidet omstødsbeskyttelse.

Anvendelsesområdet er defineret snævert. Efter [§ 5, nr. 1](#) omfatter en aftale om finansiel sikkerhedsstillelse enten overdragelse af ejendomsret eller pantsætning, og efter [§ 197, stk. 1](#) kan sikkerheden kun bestå af penge krediteret en konto og af nærmere angivne finansielle instrumenter – dog kan også gældsfordringer indgå, når begge parter er kvalificerede modparter, jf. [§ 197, stk. 2](#). Personkredsen fremgår af [§ 196](#), der ud over offentlige myndigheder, centralbanker og finansielle institutioner også omfatter almindelige juridiske personer, mens detailkunder efter [§ 196, stk. 2](#) ikke kan være part i en aftale om sikkerhedsstillelse i form af overdragelse af ejendomsret. Formkravet i [§ 198](#) er skriftlighed og angivelse af, hvilke forpligtelser aftalen dækker.

Straksrealisationen er kernen. Efter [§ 203, stk. 1](#) kan aftalen bestemme, at sikkerhedshaveren straks kan realisere sikkerheden ved en fyldestgørelsesgrund, og at dette kan ske

1. uden forudgående godkendelse fra offentlige myndigheder eller andre, 2) uden forudgående meddelelse til sikkerhedsstiller og 3) uden anvendelse af en særlig fremgangsmåde.

Dermed sættes både det ufravigelige varsel i [retsplejeloven § 538 a, stk. 2](#) og tvangsauktionsformen ud af kraft. Efter [§ 203, stk. 4](#) kan aftalen endda hjemle, at sikkerhedshaver **tilegner sig** sikkerhederne – en aftalt *lex commissoria* – dog kun hvis aftalen fastsætter principper for værdiansættelsen. Modvægten ligger i [§ 201](#): realisation eller værdiansættelse "skal ske på forretningsmæssigt rimelige vilkår". Ved sikkerhed i form af overdragelse til eje har aftalen efter [§ 205, stk. 1](#) virkning "i forhold til sikringsakt og realisation ... i overensstemmelse med de aftalte vilkår".

Omstødsbeskyttelsen følger af [§ 202](#): substituerede sikkerheder kan kun omstødes, hvis den oprindelige var omstødelig, og margin-sikkerhed for markedsbetingede værdiændringer kan ikke omstødes efter [konkursloven § 70](#) eller [§ 72](#), hvis den er stillet uden unødigt ophold. Det er præcis denne beskyttelse, Højesteret

afgrænsede i **BS-24860/2018-HJR** under den dagældende værdipapirhandelslov: likviditetsbetingede forsinkelser på 3-4 dage faldt uden for.

EU-Domstolen har præget regimet i to retninger. **C-156/15** fastslog, at direktivet også dækker midler på en almindelig anfordringskonto uden tilknytning til formelle afviklingssystemer, men at beskyttelsen forudsætter, at sikkerhedsstilleren faktisk er hindret i frit at råde over midlerne, og at de realiserede midler er indsat før insolvensbehandlings indledning. **C-107/17** fastslog omvendt, at medlemsstaterne skal sikre en effektiv realisationsret også når **sikkerhedshaveren** bliver insolvent, og at fyldestgørelsesgrunden kan indtræde efter insolvensbehandlings indledning; derimod pålægger direktivet ikke sikkerhedshaveren en pligt til at søge fyldestgørelse i sikkerheden først – det afgøres af aftalens vilkår.

Lovvalgsspørgsmål ved registrerede instrumenter afgøres efter [§ 210](#), der lader lovgivningen på kontoføringsstedet regulere både sikkerhedens tingsretlige beskaffenhed, sikringsakten, prioritets- og ekstinktionsspørgsmål og de foranstaltninger, der er nødvendige for realisation.

LOV

[Lov om kapitalmarkeder § 5](#)
[Lov om kapitalmarkeder § 196, stk. 1-2](#)
[Lov om kapitalmarkeder § 197, stk. 1-3](#)
[Lov om kapitalmarkeder § 198, stk. 1-2](#)
[Lov om kapitalmarkeder § 201](#)
[Lov om kapitalmarkeder § 202, stk. 1-2](#)
[Lov om kapitalmarkeder § 203, stk. 1-4](#)
[Lov om kapitalmarkeder § 205, stk. 1-2](#)
[Lov om kapitalmarkeder § 210, stk. 1-2](#)

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets dom om omstødelse af supplerende sikkerhedsstillelse i henhold til værdipapirhandelsloven	21.03.2019
	EU-Domstolen · Finansiell sikkerhedsstillelse og sikkerhedshaverens insolvens: Fortolkning af direktiv 2002/47/EF	25.07.2018
	EU-Domstolen · Fortolkning af EU-direktiv om finansiell sikkerhedsstillelse: Krav om rådighedsberøvelse for pantsatte kontomidler under insolvens	09.11.2016

Gyldighedsindsigelser mod håndpantsætningsaftalen – formål,

§ 10 omfang og alskyldsklausuler

Ved siden af sikringsakten står spørgsmålet om, hvorvidt selve håndpantsætningsaftalen er gyldig og hvor langt den rækker. Her ligger tyngden af praksis i SØ- og Handelsretten og Det finansielle ankenævn.

Formålsstridighed og ond tro. P-71-10 er den mest vidtgående tilsidesættelse. Et ejendomsselskab håndpantede fire ejerantebreve med en samlet nominel værdi på 17,35 mio. kr. til sikkerhed for et lån på 8,625 mio. kr. til et selskab kontrolleret af et bestyrelsesmedlem. SØ- og Handelsretten fastslog:

Skifteretten finder, at formålet med håndpantsætningen af de fire ejerantebreve navnlig har været at stille sikkerhed for lånene til CC Finans ApS og CC Invest ApS, der begge var nødlidende. [...] Håndpantsætningen har således udelukkende tjent i de pågældendes interesser.

Dispositionen faldt uden for selskabets formål og gav en utilbørlig fordel til hovedaktionæren på bekostning af minoritetsaktionærerne. Afgørende for udfaldet var bankens onde tro – bankens egen advokat havde forinden anmodet om bekræftelse fra samtlige aktionærer, men banken fravalgte kravet:

Det er helt sædvanlig bankpraksis at sikre sig, at minoritetsaktionærerne tiltræder en håndpantssætning, hvor denne ikke er godkendt på en generalforsamling, og navnlig hvor det ikke ganske kan udelukkes, at en sådan håndpantssætning falder uden for selskabets egentlige formålsbestemmelse.

Banken måtte udlevere pantebrevne og betale 300.000 kr. i sagsomkostninger.

Formfejl er sjældent afgørende. I **105/2007** havde banken anvendt en forkert blanket, der efter sin ordlyd kun dækkede pantsætterens egen gæld, men et flertal fandt det godtgjort ved efterfølgende adfærd, at pantet skulle sikre samleverens lån. I **334/2008** blev en indsigelse om manglende vitterlighedsvidne afvist, fordi underskriftens ægthed ikke var bestridt, og tilsvarende i **252/2018**, hvor nævnet fastslog, at fraværet af vitterlighedsvidner er uden betydning for aftalens gyldighed **mellem** parterne. I **267/2000** blev en hustrus tiltræden af en håndpantssætningserklæring opretholdt, selv om hun anførte kun at have fået forelagt underskriftssiden.

Rækkevidden af alskyldsklausuler er derimod et reelt stridspunkt. Udgangspunktet er, at klausulen tages på ordet: i **158/2014** blev et ejerpantebrev fra 1999 ikke frigivet, fordi pantsætningen omfattede samleverens "nuværende og fremtidige forpligtelser", og trækingsretterne bestod uændret, selv om saldierne periodevis var positive. I **16/2018** blev en gruppelivsforsikring pantsat i 2001 med en all-monies-klausul anset for at dække et nyt lån optaget i 2017. Men klausulen har grænser. I **590/2012** gav ankenævnet pantsætteren medhold:

Ankenævnet fastslog, at banken ikke alene på baggrund af en standardmæssig alskyldserklæring kunne udvide panteretten til også at omfatte debtors kautionsforpligtelser for tredjemandsselskaber. En sådan udvidelse kræver en mere specifik og klar aftale, når der er tale om tredjemandspant.

Og i **254/2006** fandt et flertal, at en bank i et forbrugerforhold ikke kunne have en berettiget forventning om at modtage mere end det håndpantssatte ejerpantebrevs pålydende, hvorfor pantet skulle frigives mod betaling af hovedstolen på 500.000 kr.

Panthaverens pligter over for tredjemandspantsætteren er mere begrænsede end over for en kautionist. I **334/2008** fastslog nævnet, at pengeinstituttets underretningspligt ved misligholdelse over for kautionister ikke gælder for tredjemandspant, og at panthaveren derfor ikke har samme lovbestemte krav på underretning. Tilsvarende gælder tidsbegrænsningsreglerne for tredjemandspant kun aftaler indgået efter 1. juli 2015, jf. **381/2021**, hvor en pantsætningserklæring fra 2001 derfor ikke var omfattet.

Endelig viser **328/2005**, at panthaverens dispositioner over auktions- og salgsprovenu kan være kritisable uden at være ansvarspådragende: ankenævnet fandt, at den depositarbank, der fordelte restprovenuet fra en underskudshandel mellem en udlægshaver og indehaveren af et håndpantssat ejerpantebrev, burde have drøftet fordelingen med sælgerne, men frifandt banken, fordi pengene under alle omstændigheder nedbragte sælgernes gæld, og der derfor ikke forelå et tab.

LOV	Aftaleloven § 36, stk. 1	Aftaleloven § 38c, stk. 1	Konkursloven § 74	
PRAKSIS	Sø- og Handelsretten · Tilsidesættelse af håndpantssætning grundet strid med selskabets formål og utilbørlig fordel			21.06.2012
	Det finansielle ankenævn · Krav om frigivelse af ejerpantebrev stillet som sikkerhed for ægtefælles gæld og spørgsmål om forældelse af tredjemandspant			19.04.2022
	Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod rækkevidden af tredjemandspant: Omfattede sikkerheden hele gælden eller kun en låneforhøjelse?			25.01.2019
	Det finansielle ankenævn · Afslag på frigivelse af pantsat gruppelivsforsikring ved optagelse af nyt lån efter skilsmisse			21.08.2018

Det finansielle ankenævn · Spørgsmål om frigivelse af ejerpantebrev i fælles ejendom stillet til sikkerhed for samlevers erhvervsgæld	04.12.2014
Det finansielle ankenævn · Frigivelse af tredjemands pant og omfanget af sikkerhedsstillelse i ejerpantebrev	07.06.2013
Det finansielle ankenævn · Hæftelse for tredjemands pant: Ejerpantebrev som sikkerhed for søns overtræk	27.03.2009
Det finansielle ankenævn · Tvist om håndpant sætning for samlevers lån ved brug af forkert formular	24.05.2007
Det finansielle ankenævn · Krav om frigivelse af håndpant sat ejerpantebrev mod betaling af pantets hovedstol	10.05.2007
Det finansielle ankenævn · Betaling af tinglyste prioriteter frem for omkostninger ved ejendomssalg med underskud	04.05.2005
Det finansielle ankenævn · Gyldigheden af hustrus tiltræden af håndpant sætning af ejerpantebrev i fælles ejendom	06.11.2000

§ 11 Afgrænsning til de øvrige pantformer og til beslægtede oversigter

Håndpantet må holdes adskilt fra de sikkerhedsformer, der bygger på registrering i stedet for besiddelse. Grænsedragningen har både materiel og processuel betydning.

- **Underpant i løsøre** kræver tinglysning for at opnå beskyttelse mod aftaler indgået i god tro og mod retsforfølgning, jf. [tinglysningsloven § 47, stk. 1](#), og underpant i ejerpantebreve, der giver pant i løsøre, skal tilsvarende tinglyses efter [§ 47, stk. 2](#). Realisation forudsætter her udlæg til forauktionering, jf. [retsplejeloven § 538](#) – modsat håndpantet.
- **Virksomhedspant og fordringspant** efter [tinglysningsloven § 47 c](#) og [§ 47 d](#) har siden 2005 fået samme adgang til fyldestgørelse som håndpant i fordringer, jf. [retsplejeloven § 538 a, stk. 4](#), og samme separatiststilling, jf. [konkursloven § 91, stk. 3](#) – men sikringsakten er tinglysning, og tiltrædelsen af pantet er efter **betænkning nr. 1459/2005** noget andet end håndpantets rådighedsberøvelse: udvalget fremhævede udtrykkeligt, at panthaverens tiltrædelse "ikke [kan] sammenlignes med almindelig panteretlig rådighedsberøvelse og kravene hertil", og at det ikke er noget krav, at tiltrædelsen er effektiv i den forstand, at pantsætteren faktisk er berøvet muligheden for at råde over aktiverne over for tredjemand.
- **Pant i andele i andelsboligforeninger** falder uden for [§ 538 a](#). Arbejdsgruppen bag [betænkning nr. 1421/2002, s. 167](#) fandt, at der "ikke [er] tilstrækkelig holdepunkt for at fortolke [§ 538 a](#) således, at bestemmelsen også omfatter pant i andele", netop fordi andelshaveren ikke har opgivet rådigheden – brugsretten udnyttes fortsat.
- **Brugeligt pant** er en selvstændig fyldestgørelsesform i fast ejendom efter [retsplejelovens kapitel 54](#) og reguleret særskilt, jf. [betænkning nr. 1170/1989](#); det har intet med håndpantets possessoriske sikringsakt at gøre.

Oversigten dækker ikke pant i fast ejendom og dens tvangsrealisation, det tinglyste underpant i løsøre, virksomheds- og tilbehørspant, ejerpantebreve som pantsætningsinstrument, denuntiptionsbaseret pant i simple fordringer eller brugeligt pant. Læsere med tilstødende spørgsmål henvises til [omstødelse-konkurs](#) om omstødelse af sikringsakt, [konkurs](#) og [rekonstruktion](#) om insolvensbehandlingen, [gældssanering](#), [fogedretsbehandling](#) om fogedrettens fyldestgørelse, [bank-raadgivning](#) om rådgivning ved sikkerhedsstillelse samt [tvangssalg-fast-ejendom](#) og [realkredit-tvister](#) om fast ejendom.

[Tinglysningsloven § 47, stk. 1-2](#)
[Tinglysningsloven § 47c](#)
[Tinglysningsloven § 47d](#)

PRAKSIS **Sø- og Handelsretten** · Manglende tinglysning af løsørejerpantebrev ved bankovertagelse medførte tab af sikkerhed over for konkursbo 11.04.2014

§ 12 Sammenfatning – de bærende linjer i praksis

Praksis om håndpant kan sammenfattes i fem linjer.

For det første er rådighedsberøvelsen ikke en formalitet, men den bærende betingelse. **P-8-06** viser, at en aftalekonstruktion, hvor pantsætteren fortsat med frigørende virkning kan oppebære det pantsatte indtil påkrav, kun holder, hvis panthaveren kan bevise en meget streng, faktisk udøvet kontrol – og bevisbyrden er panthaverens. EU-Domstolen kræver i **C-156/15** det samme af pant i kontantindestående: sikkerhedsstilleren skal reelt være hindret i frit at råde.

For det andet er den lovregulerede kerne smallere end retsområdet. [Gældsbrevsloven § 22](#) lovfæster besiddelseskrauet for omsætningsgældsbreve, [§ 31](#) henviser simple fordringer til denuntiation, og [retsplejeloven § 538 a](#) regulerer realisationen – men selve gyldigheds- og sikringsakten for håndpant i løsøre hviler fortsat på en ulovreguleret grundsætning, udfyldt af retspraksis.

For det tredje er panthaverens fortrin markant, men betinget. Fyldestgørelse kan ske uden fogedrettens medvirken og uden forudgående udlæg, den berøres hverken af konkurs ([konkursloven § 91, stk. 1](#)) eller rekonstruktion ([§ 12 c, stk. 4](#)), og gældssanering rører ikke tredjemandspantet. Modstykket er det ufravigelige varsel i [§ 538 a, stk. 2](#), hvor forhåndsafkald udtrykkeligt er ugyldigt, kravet om salg gennem fondsmæglerselskab for noterede instrumenter og pligten til at rette betalingsopfordring også til boet.

For det fjerde er omstødeliserisikoen den skarpeste trussel mod sikkerheden. Højesteret har trukket grænsen i begge retninger: løbende sikkerhedsstillelse for samtidig stiftet gæld med praktisk talt samtidig denuntiation er ikke omstødelig (**BS-503/2006-HJR**), mens forsinkelser på 3-4 dage begrundet i skyldnerens likviditetsmangel ikke er "uden unødigt ophold" (**BS-24860/2018-HJR**). Og omstødelsen rammer bredere end selve panteretten: efter **BS-136/2012-HJR** skal panthaveren fralægge sig nettonedbringelsen af den pantsikrede gæld i omstødelsesperioden, uanset om pantet var tiltrådt inden konkursen.

For det femte flytter finansiel sikkerhedsstillelse hele billedet. Kapitalmarkedslovens kapitel 36 tillader aftalt sikringsakt, straksrealisation uden meddelelse og særlig fremgangsmåde, aftalt tilegnelse af sikkerheden mod fastsatte værdiansættelsesprincipper og en udvidet omstødelsesbeskyttelse for margin-sikkerhed. Prisen for denne fleksibilitet er kravet om, at realisationen sker på forretningsmæssigt rimelige vilkår, [§ 201](#), og at aftalen faktisk falder inden for lovens person- og genstandskreds.

For den praktiske rådgivning betyder det, at tre spørgsmål bør besvares før enhver håndpantssætning: Er pantsætter **faktisk** afskåret rådigheden – og kan det bevises? Er sikringsakten foretaget **samtidig** med gældens stiftelse, eller i det mindste uden unødigt ophold? Og gælder de almindelige regler, eller er forholdet omfattet af kapitalmarkedslovens specialregime?

LOV

[Gældsbrevsloven § 22](#)
[Gældsbrevsloven § 31, stk. 1](#)
[Konkursloven § 12c, stk. 4](#)
[Konkursloven § 70, stk. 1](#)
[Konkursloven § 91, stk. 1](#)
[Lov om kapitalmarkeder § 201](#)
[Retsplejeloven § 538a, stk. 1-4](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om omstødelse af supplerende sikkerhedsstillelse i henhold til værdipapirhandelsloven	21.03.2019
Højesteret · Omstødelse af fordringspant	21.03.2014
Højesteret · Sag om omstødelse af betalinger efter Konkursloven § 70	20.05.2008
EU-Domstolen · Fortolkning af EU-direktiv om finansiel sikkerhedsstillelse: Krav om rådighedsberøvelse for pantsatte kontomidler under insolvens	09.11.2016
Sø- og Handelsretten · Gyldigheden af pantesikkerhed i royaltymbetalinger uden effektiv rådighedsberøvelse	25.04.2007

REFERENCE Lovgrundlag

7 paragraffer

Gældsbrevsloven § 22		Gældsbrevsloven § 31	stk. 1
Konkursloven § 12c	stk. 4	Konkursloven § 70	stk. 1
Konkursloven § 91	stk. 1-3	Lov om kapitalmarkeder § 203	stk. 1
Retsplejelovent § 538a	stk. 1-4		

MATERIALE Citerede afgørelser

31 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS			4
21.03.2019	Højesterets dom om omstødelse af supplerende sikkerhedsstillelse i henhold til værdipapirhandelsloven	bs-24860-2018-hjr	
12.02.2019	Prioritering af ældre panteret over senere stiftet tilbageholdsret vedrørende opstaldning og træning af hest	bs-15394-2018-hjr	
21.03.2014	Omstødelse af fordringspant	5435-6518	
20.05.2008	Sag om omstødelse af betalinger efter Konkursloven § 70	591-682	
EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL			2
25.07.2018	Finansiel sikkerhedsstillelse og sikkerhedshaverens insolvens: Fortolkning af direktiv 2002/47/EF	C-107/17	
09.11.2016	Fortolkning af EU-direktiv om finansiel sikkerhedsstillelse: Krav om rådighedsberøvelse for pantsatte kontomidler under insolvens	C-156/15	
LANDSRETTE · ANKEINSTANS			1
13.04.2012	Sag om omstødelighed af fordringspant	5434-6517	
SØ- OG HANDELSRETTE · SPECIALRET			6
18.07.2018	Afvisning af fordringsprøvelsessag grundet forkert formulering af påstand om separatiststilling	P-15-17	
11.04.2014	Manglende tinglysning af løsørejerpantebrev ved bankovertagelse medførte tab af sikkerhed over for konkursbo	P-23-13	

21.06.2012	Tilsidesættelse af håndpantssætning grundet strid med selskabets formål og utilbørlig fordel	P-71-10
31.10.2011	Omstødsessag mod Capinordic Bank vedrørende ombytning af pantesikkerhed	P-66-10
25.04.2007	Gyldigheden af pantesikkerhed i royaltybetalinger uden effektiv rådighedsberøvelse	P-8-06
08.03.2006	Erstatningsansvar for konkursbo ved manglende udlevering af aktier og efterfølgende kurstab	P-9-04

LANDSSKATTERETTEN · ADMINISTRATIV KLAGEINSTANS 1

11.03.2014	Kursfastsættelse af pantebrev ved salg af blomsterbutik efter debtors konkurs	12-0197394
------------	---	------------

DET FINANSIELLE ANKENÆVN · NÆVN / KLAGEINSTANS 15

19.04.2022	Krav om frigivelse af ejerpantebrev stillet som sikkerhed for ægtefælles gæld og spørgsmål om forældelse af tredjemandspant	381/2021
06.02.2020	Indsigelse mod gældsopgørelse, realisation af aktiver og gebyr for sagsindsigt efter konkurs og værgemål	366/2018
25.01.2019	Indsigelse mod rækkevidden af tredjemandspant: Omfattede sikkerheden hele gælden eller kun en låneforhøjelse?	252/2018
21.08.2018	Afslag på frigivelse af pantsat gruppelevsfor sikring ved optagelse af nyt lån efter skilsmisse	16/2018
23.08.2016	Indsigelse mod pengeinstituts modregning i indestående og indbetaling til dækning af kautionsforpligtelse	219/2015
04.12.2014	Spørgsmål om frigivelse af ejerpantebrev i fælles ejendom stillet til sikkerhed for samlevers erhvervsgæld	158/2014
04.10.2013	Sag mod Vestfyns Bank om gældsopgørelse, realisation af pantesikkerheder og ugyldig værnetingsaftale	457/2012
07.06.2013	Frigivelse af tredjemandspant og omfanget af sikkerhedsstilling i ejerpantebrev	590/2012
21.11.2011	Erstatningsansvar ved håndpantssætning af værdipapirdepot og påstået manglende eksekvering af salgsordre	371/2010
27.03.2009	Hæftelse for tredjemandspant: Ejerpantebrev som sikkerhed for søns overtræk	334/2008
24.05.2007	Twist om håndpantssætning for samlevers lån ved brug af forkert formular	105/2007
10.05.2007	Krav om frigivelse af håndpantssat ejerpantebrev mod betaling af pantets hovedstol	254/2006
04.05.2005	Betaling af tinglyste prioriteter frem for omkostninger ved ejendomssalg med underskud	328/2005
06.11.2000	Gyldigheden af hustrus tiltræden af håndpantssætning af ejerpantebrev i fælles ejendom	267/2000
08.12.1999	Klage over nægtet udlevering af ejerpantebrev stillet som sikkerhed for ægtefælles gæld efter gældssanering	9902016/1999

ERHVERVSANKENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

29.09.1997 Modregningsadgang sidestilles ikke med pantsætning ved kapitaldækningsberegning for pengeinstitutter 97-55.641

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

16.12.2024 Kontrolafgift annulleret: Korrekt p-skiveindstilling ved parkering før tidsbegrænsningens start park-6518

FORARBEJDE Betænkninger

3 referencer

Betænkning om tvangsfuldbyrdelse af andre krav end pengekrav

nr. 1170 · 1989 · Justitsministeriet

Pant og udlæg i andelslejligheder – Betænkning nr. 1421

nr. 1421 · 2002 · Økonomi- og Erhvervsministeriet

Betænkning om virksomhedspant

nr. 1459 · 2005 · Justitsministeriet